

Grunnvannet er forgiftet av arsenikk, jern og andre tungmetaller. Selskapet vet om det. For dem er vi ikke verdt noen ting. Gruveeierne er jo ikke herfra, de er fra Canada eller andre land.

*Crisanta Pérez,
nabo til Marlin-gruven i Guatemala*

FIAN Norge
Årsmelding 2013

FIANs formål er å synliggjøre brudd på retten til mat der de måtte forekomme. Vi kjemper imot urettferdige og undertrykkende handlinger som hindrer mennesker fra å brødfø seg selv. Kampen mot kjønnsdiskriminering og andre former for ekskludering er en integrert del av vårt arbeid. Vi ønsker å sikre menneskers tilgang på de ressursene de trenger for å brødfø seg selv, nå og i framtiden.

*FIAN Internationals strategi
2010-2016*

Årsmelding

1. Styreleders innledning	4
2. India og Nepal	5
3. Norge og retten til mat	12
4. Egeninntjening og nøkkeltall	19

Omslagsbilde: På vei mot Goldcorps Marlin-gruve i Guatemala. Alle bilder er tatt av Tom Henning Bratlie/ FIAN Norge, om ikke annet er oppgitt.

FIAN Norge
Kirkegata 5
0153 Oslo
tlf: 901 38 264
www.fian.no

post@fian.no
Org nr: NO
982465990
konto:
9365.09.14994

Takk!

FIAN Norge vil gjerne takke våre mange aktive medlemmer og støttespillere for arbeidsinnsats, brevskrivning og gaver. En spesiell takk til Dona Hoxha som har vært praktikant hos oss fra november 2012 til august 2013. En stor takk også til Lovise Ribe, Elisabeth Medbøe, Tone Berg, Monica Olafsen, Jorunn Farbu, Line Vogt, Ashish Singh og Tarek Amin i informasjonsgruppa, Jon Bredeveien på Lunner som lanserte idéen om

ved for mat og Solveig Heim for sitt engasjement på Lillehammer. En stor takk til alle som har bidratt med å samle inn underskrifter, stå på stands og holde foredrag rundt omkring i landet! Tusen takk også til alle som har bidratt i brevaksjonene i 2013.

FIAN Norge takker også FIAN India og FIAN Nepal for et godt og fruktbart samarbeid for retten til mat i India og Nepal, og ikke minst takker vi det internasjonale

sekretariatet og styret i FIAN International for godt samarbeid i året som gikk. Takk også til Norad for økonomisk støtte til prosjekt- og informasjonsarbeid, Forum for Utvikling og Miljø (ForUM) og NGO-forum for menneskerettigheter for reise støtte.

Vi vil også takke organisasjonen *Agua Rios y Pueblos* og fotograf Karen Robinson for bildene vi fikk låne til utstillingen under filmfestivalen (se side 16).

Ansatte og styret

Styret for 2013 ble valgt på årsmøtet 10. april (se bilder). I tillegg ble Siri Damman valgt som varamedlem. Valgkomiteen for 2013/2014 er Trond Sæbø Skarpeiteig og Therese Vangstad. Revisor har vært Vidi Revisjon AS. Styret hadde ni møter gjennom året, hvorav tre med forrige styresam-

menetning. Et strategiseminar i januar la føringer for arbeidet med FIAN Norges første overordnede strategi for organisasjonen. Denne ble vedtatt av årsmøtet i april.

FIAN Norge har et lite sekretariat som består av daglig leder Kristin Kjæret og informasjonsansvarlig Tom Henning Bratlie.

Arvid Solheim
(leder)

Elisabeth Ng
Langdal
(nestleder)

Ida-Eline
Engh

Mia Vanessa
Henriksen

Åshild
Solgaard

Ida
Tidemann-Andersen

Mari
Gakkestad

Ola
Westengen

FIAN i media og sosiale medier

I 2013 hadde vi ni innlegg på trykk i norske medier. Fire i samarbeid med andre organisasjoner. I alt nådde vi ut til ca. 2,2 millioner lesere, mot ca. 300 000 i 2012.

Vi har satset på å spre vårt budskap gjennom både tradisjonelle og nye kanaler. På høsten ble nettsiden fornyet med en design tilnærmet den FIAN International presenterte tidligere på året, i samsvar med vedtaket fra FIANS internasjonale rådsmøte 2010.

Vi har i tillegg satset på Twitter. Det har vært viktig for oss å få flere følgere, noe vi også har oppnådd.

Facebook har også vært hyppig brukt til å profilere seminarer, filmfestival og annet. Vi ønsker likevel

å oppnå et større antall følgere.

Publikasjoner i 2013

- Rapport til ØSK-komiteen: The Right to Adequate Food and the Compliance of Norway With its Extraterritorial Obligations (ETOs) on ESCR
- Sulten på rettferdighet 2013
- Mat og Rett: 1/2013, 2/2013 og 3/2013
- FIAN Norges strategi 2013-2016

FIAN International har gitt ut flere publikasjoner (engelsk og spansk) i 2013. FIAN Norge har spesielt trykket opp og viderefremmet flere eksemplarer av *Right to Food and Nutrition Watch* for 2013 (årlig publikasjon i samarbeid med en rekke organisasjoner,

inkludert FNs spesialrapportør for retten til mat).

Tall fra nettet

Kanal	31/12-13	31/12-12
 *	416	109
 *	311	179
 **	1646	960

* Antall følgere

** Gjennomsnittlig treff pr mnd

1. Styreleders innledning

843 millioner mennesker sulter i følge FN. Det er hvert 8. menneske på jorda. De fleste av dem bor i utviklingsland. Videre oppgir FN at andelen sultne i verden har gått ned

Arvid Solheim

fra 23% i 1990, til 15% i dag. Vi kan nå Tusenårsmål nr. 1c om å halvere andelen av verdens befolkning som lider av kronisk sult, fra 1990-2015. Dessverre er antallet

sultende ikke redusert med mer enn 14-15 %. Dette fordi vi er blitt mange flere på jorda siden 1990.

Under- og feilernæring er en viktig årsak til barnedødelighet. I 2011 døde 6,9 millioner barn under 5 år. Man antar at 45% av dem mistet livet på grunn av dårlig ernæring. Kampen mot sult må fortsette! I den kommende 15-årsperioden må målsettingen være å utrydde sult. Det sier også FNs generalsekretær Ban Ki-moon og FAOs generalsekretær José Graziano da Silva.

Tusenårsmålene

FN har startet arbeidet med nye mål for bærekraftig utvikling, som skal vedtas i 2015. Både FIAN Norge og FIAN International følger denne prosessen nøye. FIAN Norge mener det er mulig å påvirke norske myndigheter slik at retten til mat blir brukt som en viktig rettesnor og et viktig prinsipp i disse forhandlingene. Det er en sjanse vi ikke vil la gå fra oss! De nye bærekraftsmålene for

2015-2030 må være forankret i menneskerettighetene og sikre tiltak som når de mest sårbare og marginaliserte. For å oppnå ambisiøse nye mål, må det utvikles gode mekanismer som ansvarliggjør myndigheter i alle land.

Sårbarhet

Matprisene har de siste årene vært svært skiftende, men har i det siste gått litt ned. De er forventet å fortsette å gå ned i 2014. Vi får håpe det er riktig. Det er de fattige i byene, og jordløse på landet, som rammes sterkest når matvareprisene øker. De bruker en forholdsmessig stor andel av sin inntekt til å kjøpe mat, og når matprisene øker risikerer vi at stadig flere går sultne til sengs. Samtidig ser man at fattige småbønder også kan dra fordel av økende priser for maten de produserer.

Sikkerhetsnett

Land som Brasil, India og flere har innført ordninger med sosiale sikkerhetsnett for å oppfylle retten til mat. Disse velferdsordningene skal sikre at de fattige får mat eller penger for å kunne leve et tilnærmet verdig liv. FIAN India har gjort et viktig arbeid med å påvirke den nye matsikkerhetsloven i India.

India

2013 var på mange måter et mellomår for FIAN Norge. Vi

har hatt behov for å avklare organisatoriske og administrative forhold i prosjektet i India. Dette har vist seg å være en

I 2011 døde 6,9 millioner barn under 5 år. Man antar at 45% av dem mistet livet på grunn av dårlig ernæring.

utfordring, men mye er kommet på plass i løpet av 2013. Vi har utarbeidet en solid søknad til Norad om et nytt treårig prosjekt med FIAN India og FIAN Nepal. Arbeidet med å utvikle søknaden ble utført i

tett samarbeid med FIAN India og flere av delstatsavdelingene, FIAN Nepal, samt FIANS internasjonale sekretariat i Tyskland. Søknad bygger på erfaringer vi har gjort og behov og muligheter vi ser i FIAN India og FIAN Nepal

Egeninntjening

En utfordring for FIAN Norge i 2014 vil være å øke inntektsgrunnlaget vårt. 2013 endte med et underskudd siden midler fra våre medlemmer og forskjellige kampanjer, ikke strakk til, både til egenandelen, administrasjon, inntektsgivende arbeid og andre viktige oppgaver. Vi har likevel tro på at vi skal kunne reise kjerringa i 2014 og satser på å øke inntektene med hele 50%. Både fundraisingsarbeidet og medlemsvervingen må intensiveres betraktelig for å nå de økonomiske målene vi har satt oss.

2014 vil bli et viktig år for FIAN Norge, med endringer på flere områder. Vi ser fram til å samarbeide med medlemmer og støttespillere for et sterkt forsvar av retten til mat i 2014!

*Med solidarisk hilsen
Arvid Solheim, styreleder*

FIAN India, FIAN Nepal, vårt internasjonale sekretariat og FIAN Norge gleder oss etter møte om fremgangen i prosjektet og innholdet for et nytt treårig samarbeid. *Foto FIAN Norge*

2. India og Nepal

I 2010 inngikk FIAN Norge et treårig samarbeid med FIAN India. Prosjektet er forlenget med ett år i 2013 og utvidet med et større samarbeid med FIAN Nepal. Prosjektet støtter FIAN Indias nasjonale sekretariat, underavdelinger i Andra Pradesh, Delhi, Rajasthan, Tamil Nadu og Uttar Pradesh, samt FIAN Nepals regionale kontor i Nepalgunj og deres hovedkontor i Katmandu. Prosjektet har vært mulig gjennom støtte fra Norad, kontingentinntekter og gaver fra FIAN Norges medlemmer.

Prosjektets målsetting er å bidra til realiseringen av retten til mat i konkrete saker der denne ret-

tigheten er truet eller brutt. Enkelt-sakene belyser samtidig svakheter

En viktig del av FIAN Norges arbeid er samarbeid med FIAN-seksjoner i sør, for å bidra til å skape sterke, lokalt forankrede organisasjoner som jobber med konkrete saker hvor retten til mat brytes. [...] Internasjonalt prosjektarbeid foregår i samarbeid med Internasjonalt Sekretariat.

Fra FIAN Norges strategi 2013-2017

i overordnet politikk, enten i lovgivingen eller manglende gjennomføring av lover eller politisk vedtatte programmer. FIAN India og FIAN Nepal jobber derfor også med påvirkningsarbeid overfor sine myndigheter for å styrke

retten til mat generelt. Et viktig fora for dette i India er *Parliamentarian forum for human rights*, som FIAN India var instrumentell i etableringen av. FIAN India har også et nært samarbeid med en rekke organisasjoner og sentrale enkeltpersoner, blant annet gjennom arbeid i *Working Group on Human Rights*. Sistnevnte nettverk fremla i 2012 en fylldig rapport til FN om menneskerettighetssituasjonen i India, deriblant retten til mat. FIAN Nepal er aktivt med i *National Network on the Right to Food Nepal*.

Prosjektet bidrar også til organisasjonsutvikling av FIAN India. FIAN India har i 2013 blant annet jobbet frem flere nye styringsdokumenter, deriblant en ny strategi for sitt arbeid 2013-2016. Prosjektet muliggjør også interne møter, slik at FIAN Indias ansatte og styremedlemmer (som er bosatt over hele landet) har mulighet til og møtes, styrke sin kompetanse og diskutere organisasjonens utvikling.

I 2013 har FIAN Norge ledet arbeidet med å søke Norad om et nytt treårig samarbeid med FIAN India og FIAN Nepal. Prosjektet blir i stor grad en videreføring av enkelt-

DISKRIMINERES TIL SULT

Hver sjettede person i India og Nepal er underernærte i følge FAO. Mange av disse er barn – nesten annet hvert barn under fem år er underernærte. Det er ikke tilfeldig hvem som sulter. Kjønn, kaste og funksjonsevne er avgjørende for hvem som har tilgang til mat.

saker og politikkområder vi har jobbet med tidligere, samt styrk-

ing av FIAN India som organisasjon. På de påfølgende sidene kan

du lese om noen av enkeltsakene FIAN India og Nepal jobber med:

2.1 Kulldrift i Kusum Tola

I India har kullindustrien vokst veldig raskt. Det statlig eide selskapet Central Coalfield Limited (CCL) har mer enn 30 dagbrudd i Karanpura-regionen i delstaten Jharkand, India. Et landskap som er rikt på jord og skog. Gruvedriften påvirker landbruket, forurenser drikkevannet og danner mye helsefarlig støv. Gruveområdet i Purnadih ble offisielt åpen i 2009. Husene i Kusum Tola sprekker opp på grunn av sprengningsarbeidet og innbyggerne får i seg helsefarlig støv og forurenset vann. Landsbyene Dembua og Baseriya er allerede ødelagte, og folk er tvunget til å flytte. Nå står Kusum Tola overfor samme skjebne hvis den planlagte gruveaktiviteten fortsetter.

Etter press fra blant annet FIAN har statsminister Manmohan Singhs kontor instruert de lokale myndighetene i Chatra-distriktet om å gjøre noe med saken. CCL er derfor beordret til å respektere og beskytte landsbyboernes liv og rettigheter. Gruvearbeidet må foregå på en viss avstand fra vannkilder, jordbruksland hus og andre verdier, slik at ikke liv settes i fare. CCL har likevel ikke endret sine rutiner. Folk som protesterer mot gruvedriften blir arrestert av politiet og straffefølges. FIAN er i nær kontakt med de berørte og bidrar blant annet med juridisk bistand. En hovedutfordring er at det er gått lang tid siden myndighetene annonserte dagbruddet for første gang, med en tilhørende klagefrist som er utløpt. Så mange som 200 landsbyer kan uansett stå i fare for brudd på grunnleggende rettigheter.

2.2 Helsestasjoner

Integrated Child Development Service (ICDS) er det eneste nasjonale programmet i India med fokus på barn under 6 år. Programmet er hjemlet i Indias matsikkerhetslov. Det viktigste tiltaket under programmet er

Flere av sakene FIAN arbeider med er tilknyttet gruvedrift. Dette er fra Kusum Tola, i India. Foto: FIAN India

FIAN India har god kontakt med flere indiske politikere, blant annet Indias Næringsminister Dr. Natchiappan (midten). Øvrige, fra venstre: Suman (nestleder FIAN India), Dr. Gurusamy (leder av FIAN India), Kristin Kjæret, Yifang Tang (FIANs internasjonale sekretariat) og Sanjay Rai (FIAN India). Foto: FIAN Norge

lokale helsestasjoner kjent som *Anganwadis*. Helsestasjonene skal ha tilbud for tenåringsjenter, gravide og ammende mødre, i tillegg til barn under 6 år. Her skal innbyggerne blant annet få mat, vaksiner,

helsesjekk, medisinsk oppfølging av småbarn, henvisning til lege/sykehus (blant annet ved alvorlig underernæring) og få tilbud om korttidsbarnehage.

I landsbyen Jalalpur i Lakh-

India har lover som skal sikre at barn i alle aldre får minst ett varmt måltid om dagen, og at gravide og ammende også få ernæringsstøtte.

Foto: Elisabeth Ng Langdal/FIAN Norge

impur-distriktet i Uttar Pradesh, bor ca. 300 familier (daliter), med ca. 80 barn under 6 år. Matsikkerhetsloven krever lokale helses-tasjoner for bosettinger med flere

enn 40 barn. Likevel finnes det ingen helsestasjon her. Etter press fra spesielt Rozi-Roti Sangthan og FIAN Uttar Pradesh, har de i dag en *Anganwadi worker* (helsesøster)

og hennes hjelper. FIAN Norge har besøkt landsbyen flere ganger og bedt lokale myndigheter sikre utbyggingen av helsestasjonen og at den lokale helsesøsteren får nød-

INDIAS NYE MATSIKKERHETSLOV

Indiske myndigheter vedtok i august 2013 en ny matsikkerhetslov. Loven har vært debattert i flere år og innfrir ikke alle forventningene. Håpet var at loven skulle fokusere mer på å sikre retten til jord, kompensasjon for tvangsflytting i form av dyrkbare områder og andre tiltak som skulle sikre at folk selv kunne produsere mat eller få anstendige lønninger slik at de kan kjøpe seg mat.

Loven skal styrke Indias gjennomføring av vedtatte velferdsordninger (sosiale sikkerhetsnett). Disse er behovsbaserte. De gir personer under fattigdomsgrensen rett

til å kjøpe mat til sterkt subsidierte priser, rett til 100 dagers arbeid for de som bor på landsbygda, rett til enkepensjon og alderspensjon og mer. Barns rett til mat har egne ordninger med helsestasjoner og skolemat. Dette vil koste indiske myndigheter 122 milliarder norske kroner i året. 62 millioner tonn matkorn vil bli solgt til subsidierte priser hvert år.

Mange er ekskludert fra programmet fordi lokale myndigheter ikke registrerer dem som «personer under fattigsgrensen». Videre har ordningen i en årrekke vært kritisert for utstrakt korrupsjon.

Indiske damkonstruksjoner i Rapti-elven forårsaker flom på begge sider av grensen mellom India og Nepal. I forsøk på å forhindre noen av skadene er det bygget flomvern av bambus – som flommen har tatt. *Foto: Kristin Kjæret/FIAN Norge*

vendig opplæring. De siste årene har kvinnene i Jalalpur begynt å stille tydeligere krav til sine myndigheter og helsesøsteren kommer jevnlig til landsbyen. Selve helsesstasjonen er fremdeles ikke bygget.

2.3 Migrantarbeidere i Delhi

I Sanjay-kolonien i Delhi bor nærmere 40.000 mennesker. De har flyttet hit fra Uttar Pradesh, Rajasthan, Bihar og Haryana i håp om et bedre liv. FIAN Delhi er i kontakt med 200 familier som ikke har klart å flytte fra fattigdommen. Disse faller ikke innenfor offentlige velferdsordninger, som å kunne kjøpe subsidiert mat. De har uforutsigbar

tilgang til vann, lave lønninger og opplever ofte strøbrudd.

FIAN Delhi har hatt jevnlig møter med slumbeboerne. Det har ført til økt kunnskap om deres rettigheter, spesielt om velferdsordningene som er hjemlet i Indias matsikkerhetslov (se boks på side 7). FIAN Delhi rapporterer at de jevnlige møtene har styrket

lokalsamfunnet og bidratt til at de i dag er bedre organiserte. Sanjay-kolonien vil nå kreve sin rett til mat gjennom å bli inkludert i velferdsordningene, og primært for dem som trenger det mest, spesielt enker/skilte kvinner, kvinner med syke ektefeller, personer med ned-satt funksjonsevne og eldre.

2.4 Grenseområdet Nepal-India

Elvene fra Nepals snødekkede fjell og innsjøene i Terai-regionen gjør området svært fruktbar. Terai er hovedkilden til mat i Nepal.

I 1980 bygget India Lakshman-purdammen over Rapti-elva. I 2000 bygget de Kalkalwa-diket like ved grensen mot Nepal. Dette forstyrrer det naturlige løpet til Rapti og

har skapt store og alvorlige oversvømmelser i 6 distrikter i Nepal og minst 5 distrikter i India under regntiden. Bare i Nepal står mer enn 3000 familier i fare for å miste livsgrunnlaget sitt. De fleste er bønder.

FIAN Nepal har bistått med å organisere landsbybeboerne, som

også får støtte fra Right to Food Network i Nepal. Etter møter med lokale og nasjonale myndigheter, er det bygget en bro som gjør det lettere for folk å flykte når elva renner over sine bredder. Myndighetene i Nepal overvåker også elva for eventuell evakueringer ved nye flommer. Dette forhindrer likevel

Foto: Elisabeth Ng Langdal/FIAN Norge

UNDERSKRIFTSKAMPANJE FOR BLINDES RETTIGHETER

En lov fra 1995 i Uttar Pradesh, stadfester at 1% av offentlige arbeidsplasser skal være forbeholdt blinde og svaksynte. I samarbeid med FIAN Uttar Pradesh krever FIAN Norge at myndighetene i Indias mest folkerike delstat:

- sørger for at 1% av de statlige arbeidsplassene går til svaksynte/blinde.
- legger til rette for at alle synshemmede med

mindre enn 50% syn får dette dokumentert.

- oppretter jobbsenter i alle distrikt i Uttar Pradesh, slik at synshemmede kan få informasjon om ledige stillinger, samt hjelp til å søke på disse.

Kampanjen avslutter i 2014. **Signér på oppropet på www.fian.no**

ikke flom. Derfor støtter FIAN Nepal lokalbefolkningens krav om at indiske myndigheter må bidra med nødvendig infrastruktur for å løse flomproblemene. I tillegg holder de myndighetene i Nepal ansvarlige

for å ikke sikre egne innbyggeres rett til mat.

FIAN India, spesielt FIAN Uttar Pradesh, har et nært samarbeid med FIAN Nepal i denne saken. I 2013 dokumenterte de hvordan

elva også er ødeleggende for lokalsamfunn i India. FIAN India og FIAN Nepal vil legge ytterligere press på begge lands myndigheter, og har utarbeidet en felles strategi for dette arbeidet.

2.5 Arbeid til synshemmede

I 1995 vedtok myndighetene i Uttar Pradesh en egen lov for personer med nedsatt funksjonsevne. Ti år senere ble FIAN Uttar Pradesh forespurgt av *National Association of the Visually Handicapped* (NAVH) om å støtte deres arbeid for blinde og

svaksyntes rett til mat. Å leve med et fysisk handikapp gir begrensede arbeidsmuligheter og mange opplever at de er en byrde for sine familier.

I perioden 2010 til 2012 ansatte Departementet for handikappede

i Uttar Pradesh (UP) 19 svaksynte personer. (UP er Indias mest folkerike delstat.) Dette er langt fra den lovpålagte målsettingen om at 3% av offentlige stillinger skal besittes av personer med nedsatt funksjonsevne, hvorav 1% er forbeholdt

personer med mindre enn 50% syn.

FIAN Norge har møtt representanter fra NAVH ved flere anledninger siden 2007. Vi har også møtt Arbeidsministeren i Uttar

Pradesh, som har lovet forgang i ansettelsesprosessene. FIAN Uttar Pradesh og NAVH jobber også med å redusere stigma knyttet til personer med nedsatt funksjon-

sevne, blant annet ved å trekke inn familiemedlemmer av blinde og svaksynte i arbeidet.

2.6 Gruvearbeidere i Rajasthan

Den indiske delstaten Rajasthan er et ørkenområde, med gjennomsnittlig nedbør på 200 millimeter i året. Når tørken rammer risikerer en å

miste avlinger og husdyr. De som ikke lenger kan brødfø seg med husdyrhold og jordbruk må ofte velge mellom å flytte til byen eller

jobbe som gruvearbeidere.

FIAN Rajasthan har fokus på landsbyene Bheel Basti (urfolk) og Bhat Basti (daliter), begge i Jodh-

MatBeat (leses som "matbit") var årets absolutt største arrangement. På Den internasjonale matdagen, 16. oktober, lagde vi en stor fest for å feire retten til mat, med temaet *Kan demokratisk kontroll sikre retten til mat?* Dagen ble markert med konsert, kronikk og seminar.

Seminar: På Utviklingshuset lanserte vi FIAN Internationals årlige rapport, *Right to Food and Nutrition Watch 2013 Alternatives and Resistance to Policies that Generate Hunger*, før innlederne Vandana Shiva, Merete Furuberg og Kristin Kjæret tok tak i dagens tema. I panelet etterpå

En av seminarinnlederne var aktivisten Vandana Shiva (til høyre). Fra venstre: FIAN Norges daglige leder Kristin Kjæret, Asbjørn Eide og Wenche Barth Eide, som begge har spilt viktige roller internasjonalt, for retten til mat.

MatBeat ble åpnet av FIANs styreleder Arvid Solheim og Spires leder Mari Gjengedal.

pur-distriktet. Gruvearbeiderne i ørkenen er underbetalte, jobber under svært vanskelige forhold og har ofte ikke tilgang på verneutstyr, vann, skygge, toaletter eller førstehjelpskrin. Mange arbeidere og deres familier er underernærte. Dårlig luftkvalitet og mangel på verneutstyr gjør mange alvorlig syke, med tuberkulose og andre lungesykdommer. Sammen med organisasjonen Gravis har FIAN Rajasthan bidratt til at myndighe-

tene i 2012 vedtok å gi gruvearbeidere økonomisk kompensasjon for silikose. I 2013 har myndighetene i tillegg åpnet et nytt silikosesenter der gruvearbeiderne kan få helsesjekk. I 2013 fikk 13 personer diagnosen silikose og 6 har allerede mottatt statlig kompensasjon på i overkant av kr 10.000,-.

FIAN Rajasthan arbeid i Bheel Basti har ført til økt selvtillit og at folk lettere tar kontakt med lokale myndigheter. Videre ser det ut til

at de lokale myndighetene er blitt mer lydhøre for deres krav. Mange av de 40 familiene som bor der har blant annet søkt om å bli inkludert i retten til 100 dagers lønnet arbeid. Nesten halvparten av søknaden er godkjente.

I Bhat Basti vil ikke landsbyens overhode bistå de 55 familiene som bor der, hovedsakelig fordi mange ikke har identitetspapirer (se forøvrig boks om Indais nye mat-sikkerhetslov, på side 7).

satt innleiderne, samt stortingsrepresentant Frank Bakke Jensen (H). Ordstyrer var Svenn Arne Lie. Seminaret hadde om lag 60 besøkende og var arrangert i samarbeide med Norsk bonde- og småbrukarlag.

Konsert: Om kvelden arrangerte vi en konsert på konsertscenen Blå i Oslo, i samarbeid med Spire og Utviklingsfondet, med følgende artister: When Mary, Sarah Camille, Bretton Woods og Gatas Parlament. Appellanter var Kari Helene Partapuoli, Yngve Ekern og Thomas Hylland Eriksen. Mímir Kristjánsson bandt det hele sammen på en smart og smakfull måte som konferansier. Partapuoli lanserte Utviklingsfondets kampanje *Superbonden*. Ekern hadde en humoristisk vri på statsrådsskiftet, hvor en uerfaren Sylvi Listhaug samme dag var kommet inn som ny landbruksminister. – Vet hun hvordan maten vår produseres, spurte Ekern retorisk? Vet hun at mesteparten spiser

importert kraftfôr som kommer fra ødelagt regnskog i Brasil? Hylland Eriksen sa vi måtte dyrke mer økologisk i fremtiden, og legge om til mer bærekraftig landbruk.

Konserten ble gjennomført med økonomisk støtte fra LNU og Norad.

Kronikk: I kronikken, oppfordret Utviklingsfondet, Spire og FIAN Norge den nylig tiltrådte regjeringen til å konkretisere sine politiske mål for å fremme, respektere og beskytte retten mat. Vi ba regjeringen være spesielt oppmerksom på utviklingsprosjekter og landbruksinvesteringer Norge bør satse på for å bekjempe fattigdom. Vi skrev også at en viktig vei å gå er å satse på bedre vern av menneskerettighetene og en bærekraftig matproduksjon i utviklingspolitikken.

Klikk på Vimeo-knappen øverst på nettsiden vår og se film fra MatBeat; www.fian.no

Trude Eidtang i *When Mary* var første band ut, og la et godt grunnlag for resten av festen.

Utviklingsfondets superbønder markerer seg bak konferansier Mímir Kristjánsson. *Foto: Morten Frolich*

3. Norge og retten til mat

3.1 Rettighetsbasert politikk

Retten til mat står langt sterkere i dag i den offisielle norske utviklingsdiskursen enn noen gang tidligere. Dette synliggjøres blant annet i regjeringens stortingsmeldinger, strategier og frivillige organisasjoners innspill til myndighetene. Likevel har FIAN Norge fremdeles et viktig arbeid å gjøre for å sikre at retten til mat brukes som et verktøy både av myndigheter, norske organisasjoner og folkelige bevegelser for å sikre varige løsninger for dem som ikke makter å brødfø seg selv og sin familie. Vi mener det er viktig at norsk utviklingspolitikk følger menneskerettighetsprinsippene og at forvaltningen har gode systemer for å sikre at norske aktører ikke bidrar til brudd på menneskerettighetene. Dette er i samsvar med Norads forståelse av en rettighetsbasert utvikling:

«En rettighetsbasert tilnærming til utvikling innebærer at rammeverket for den prosessen som skal føre til menneskelig utvikling skal baseres på internasjonale menneskerettigheter. Med utgangspunkt i det internasjonale menneskerettighetslovverket har denne tilnærmingen følgende

prinsipper: *Deltakelse, Ansvarlighet, Ikke-diskriminering, Transparens, Menneskelig verdighet, Innflytelse,*

2010 var det nesten en milliard mennesker som ikke fikk dekket sine grunnleggende ernæringsbehov. Dette er et alvorlig brudd på menneskerettighetene. Det er mange og sammensatte årsaker til underernæring – mangel på rettferdig fordeling av ressurser er blant de viktigste.

Rødgrønn regjering 2012

Rettsikkerhet.

Utviklingsminister Heikki Holmås lanserte våren 2013 en ny stortingsmelding om rettferdig fordeling, *Dele for å skape*, Stortingsmelding 25 (2012–2013). Den var basert på en bred konsultasjonsprosess, der blant annet FIAN Norge hadde en rekke innspill. Blant annet påpekte FIAN Norge viktigheten av at meldingen forankres i menneskerettighetene, med spesielt fokus på retten til mat, vann og helse. Dette perspektivet er blitt ivaretatt i stortingsmeldingen. Videre fokuserer stortingsmeldingen på velferdsordninger/ sosiale sikkerhetsnett, slik vi også

etterlyste. Stortingsmeldingen ble svært godt mottatt, og av noen kalt et paradigmeskifte innen norsk utviklingspolitikk. Dessverre er ikke landrettigheter fremhevet i meldingen, slik FIAN Norge og en rekke organisasjoner etterspurte.

Etter valget i høst har Utenriksminister Børge Brende (H) ønsket dialog med de frivillige organisasjonene. Allerede 22. oktober møtte FIAN Norge ham og overrakte et brev der vi skrev:

Vi ønsker at norsk politikk lar seg inspirere av arbeidet som gjøres i disse internasjonale foraene, spesielt i Verdens matsikkerhetskomité. Vi ønsker derfor å overrekke deg en kopi av komitéens Globale Strategiske Rammeverk, versjon 2, som ble godkjent nå i oktober. Dette rammeverket gir et godt bilde av utfordringene verden står overfor i å bekjempe sult og sikre retten til mat. FIAN Norge mener dette rammeverket er nyttig også utenfor Verdens matsikkerhetskomité. Den bør brukes aktivt innen norsk utviklingspolitikk og særskilt i debatten om de nye utviklingsmålene (post 2015-agendaen).

Ved flere andre anledninger har FIAN Norge fremmet viktigheten av at de nye bærekraftsmålene må være rettighetsbaserte og sikre tiltak som når fram til de mest sår-

PARTIENE OG KONVENSJONENE

I over ti år har FIAN Norge jobbet for at Norge skal gi sine innbyggere en klageadgang gjennom en tilleggsprotokoll (TP), i forhold til Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) og Barnekonvensjonen. I god tid før stortingsvalget, ba vi derfor samtlige stortingspartier, samt Kystpartiet, Rødt, Miljøpartiet de grønne og Pensjonistpartiet besvare følgende spørsmål:

1. Vil deres parti gå inn for en ratifisering av TP til ØSK og barnekonvensjonen?

Pensjonistpartiet og Fremskrittspartiet svarte ikke, mens de øvrige svarte ja.

1b. Hvorfor/ hvorfor ikke?

Her fikk Pensjonistpartiet og Fremskrittspartiet selskap med Kystpartiet.

Blant de andre partiene var det bare De grønne og Rødt som støttet klagemekanismene. De øvrige hadde ikke tatt endelig stilling, og motsa sånn sett sine egne svar i første spørsmål.

Mer om TP-ØSK i kapittel 3.2 på side 13.

bare og marginaliserte. For å oppnå ambisiøse nye mål, må det utvikles gode mekanismer som ansvarliggjør myndigheter i alle land. FIAN Norge har bidratt til rapporten The

future we want for all: National consultations in Norway on the post-2015 development agenda, basert på en rekke seminar i 2013. Statssekretær Hans Brattskar mot-

tok rapporten fra Unicef og en kopi av Det globale strategiske rammeverket fra FIAN Norge.

3.2 Tilleggsprotokoll til ØSK-konvensjonen

5. mai 2013 var en merkedag! Fra denne dagen er FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-komiteén) gitt mandat til å motta klager fra enkeltpersoner eller grupper som mener seg utsatt for brudd på menneskerettighetene. Dessverre kan de ikke motta saker fra Norge – norske myndigheter har ikke signert protokollen som gjør dette mulig for norske statsborgere.

FIAN har siden 1990-tallet jobbet for at FNs konvensjon for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-konvensjonen) skal ha en internasjonal klagemekanisme. Protokollen

(TP-ØSK) som gir ØSK-komiteén myndighet til å behandle enkelt-

Regjeringen vil bygge sin politikk på at alle mennesker har universelle rettigheter uavhengig av hvor i verden de bor [...] Målet for utviklingspolitikken er å bidra til økt demokratisering, realisering av menneskerettighetene og til at mennesker kan arbeide seg varig ut av fattigdom.

Fra regjeringserklæringen, H/Frp

saker ble endelig ferdigstilt i 2008. Ved årsslutt hadde 11 land ratifisert klageprotokollen.

En tilsvarende klagemekanisme for barns rettigheter er nå også på

plass, og denne vil tre i kraft 14. april 2014. Norske myndigheter har heller ikke signert den tilhørende protokollen til Barnekonvensjonen.

Disse klageordningene er viktige internasjonale fremskritt! De bidrar til å fremheve at alle menneskerettigheter er likeverdige og at alle som opplever brudd på sine rettigheter har et sted å få sin sak hørt, først i eget land og deretter internasjonalt om nødvendig. FIAN Norge mener norske myndigheter, gjennom ikke å ratifisere tilleggsprotokollene, sender sterke signaler om at de økonomiske, sosiale og kulturelle rettighetene og barns rettigheter er mindre verdt enn andre menneskerettigheter.

NGO-forum for menneskerettigheter har 37 tilsluttede organisasjoner. I 2013 koordinerte Juss

KLAGEADGANG FOR ENKELTPERSONER

6. mai arrangerte FIAN Norge et seminar om betydningen av TP-ØSK (kapittel 3.2, på denne siden), i samarbeid med Amnesty Norge. På seminaret sa **Mia Solander** fra det finske utenriksdepartementet at norske myndigheter har lite å frykte og mye å vinne ved å ratifisere TP-ØSK.

Professor **Christian Courtis** (koordinator for ØSK hos FNs høykommissær for menneskerettigheter i Genève) mener Norges nøling med å ratifisere TP-ØSK gjør ØSK til en annenrangs konvensjon, som ikke fortjener den samme vern som sivile og politiske rettigheter.

Peter Kayiira, menneskerettighetsaktivist og jusstudent fra Uganda, leder arbeidet for over 2000 personer som er fordrevet fra sine hjem, på grunn av kaffeplantasjen til det tyske selskapet Neumann Kaffee Gruppe.

Solander understreket for øvrig at klagesaker bidrar til økt rettsvern for finske borgere.

Statssekretær **Gry Larsen** fra utenriksdepartementet ga ingen løfter annet enn at Norge

vurderer å signere TP-ØSK, samt tilsvarende klagemekanisme for barnekonvensjonen.

Nødvendigheten av en klagemekanisme som gir enkeltpersoner et sterkere rettsvern, ble diskutert på Litteraturhuset i Oslo i mai. Fra venstre: Beate Ekeløve-Slydhal fra Amnesty International, Mia Solander fra det finske utenriksdepartementet, professor Christian Courtis fra FNs Høykommissær for menneskerettigheter i Genève og menneskerettighetsaktivisten og jusstudenten Peter Kayiira fra Uganda. Ordstyrer Vegard Botterli til høyre.

Buss arbeidet med en felles skyggerapport til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-komiteen). FIAN Norge er en av over 20 organisasjoner bak denne rapporten. ØSK-komiteen kom med en rekke merknader til norske myndigheter i november 2013. Komitéens merknader kan leses her: <http://www.fian.no/?p=974>

Gjennom en annen felles rapport

fra NGO-forum for menneskerettigheter oppfordres andre lands myndigheter, deriblant Finland, til å be Norge ratifisere klageprotokollene. FIAN Norge er en av flere organisasjoner bak denne rapporten. I april 2014 skal norske myndigheter svare på andre lands bekymringer om menneskerettighetenes tilstand i Norge i FNs menneskerettighetsråd (Universal Periodic Review). NGO-forums rapport inneholder

også en rekke andre bekymringer. (Rapporten kan leses her: <http://www.fian.no/?p=1101>)

FIAN Norge deltok i 2013 på en rekke møter med politisk ledelse og embetsverket, blant annet for å diskutere de ovennevnte to dokumentene. Vi deltok også på for-møter med ØSK-komiteen i mai og november for å fremme NGO-forums parallellrapport.

3.3 Det norske Oljefondet

FIAN Norge leverte en rapport til ØSK-komiteen i forbindelse med komiteens eksaminering av norske myndigheter i november 2013 (samme eksaminering som nevnt ovenfor om TP-ØSK). Rapporten tok for seg Norges ekstraterritoriale menneskerettighetsforpliktelser og gir konkrete eksempler på hvordan norske myndigheter er delaktige i brudd på retten til mat, vann og sanitær (se boks).

FIAN Norge har også tatt initiativ til at Forum for Utvikling og Miljø (ForUM) leverte en egen rapport til ØSK-komiteen, om Oljefondets investering i Posco – et koreansk gruveselskap som truer retten til mat for urfolk og småbønder i Orissa, India. Rapporten tar ut-

gangspunkt i ForUMs klagesak hos OECDs nasjonale kontaktpunkt. ForUM har klaget inn Norges Bank Investment Management (NBIM, som forvalter oljefondet) for brudd på OECDs retningslinjer for ansvarlige investeringer.

FIAN Norge og ForUM la frem felles sak for ØSK-komiteen i Genève. Vårt arbeid ble kronet med mange spørsmål til norske myndigheter og med en konkret anbefaling fra ØSK-komiteen:

The Committee is concerned that the various steps taken by the State party in the context of the social responsibility of the Government Pension Fund Global have not included the institutionalization of systematic human rights impact assessments of

its investments.

The Committee recommends that the State party ensure that investments by the Norges Bank Investment Management in foreign companies operating in third countries are subject to a comprehensive human rights impact assessment (prior to and during the investment). The Committee also recommends that the State party adopt policies and other measures to prevent human rights contraventions abroad by corporations that have their main offices under the jurisdiction of the State party, without infringing the sovereignty or diminishing the obligations of the host States under the Covenant. The Committee draws the attention of the State party to its statement on the obligations of State par-

OLJEFONDET UT AV GOLDCORP!

Gjennom en underskriftskampanje har FIAN Norge bedt Statens Pensjonsfond Utland (SPU) trekke seg ut av det kanadiske gullgruveselskapet Goldcorp. Siden 2004 har Goldcorp drevet gullgruven Marlin i Guatemala. Uavhengige rapporter har bekreftet både forurensning av grunnvann, ødeleggelse av hus og at protester blir møtt med vold. Pensjonsfondet har investert en drøy milliard i Goldcorp.

FIAN krever at pensjonsfondet respekterer lokalbefolkningens menneskerettigheter! I midten av juni ble kravet overbragt statssekretær Hilde Singsaas i Finansdepartementet. 1092 personer signerte oppropet. FIVAS, Latinamerikagruppene, Forum for utvikling og miljø og Changemaker har også tilsluttet seg kravet.

Klikk på Vimeo-ikonet øverst på våre nett-

side, og se filmen om Crisanta Pérez. Filmene er vist ØSK-komiteen og representanter for norske myndigheter.

1092 personer signerte oppropet som ber SPU trekke seg ut av Goldcorp. Statssekretær Hilde Singsaas (t.h.) mottar FIAN Norges krav.

ties regarding the corporate sector and economic, social and cultural rights (E/2012/22, annex VI, section A).

Både NRK og NTB laget nyhets-saker om dette. Under et kontaktmøte med Kristelig Folkeparti informerte FIAN Norge partiets leder, Knut Arild Hareide, om dialogen mellom ØSK-komiteen og norske myndigheter, og komiteens bekymring i forhold til forvaltningen av Oljefondet.

Regjeringen har nedsatt et strategiråd som har kommet med anbefalinger til myndighetene om Oljefondet som ansvarlig investor. I et møte med rådet i juni, holdt FIAN Norge et innlegg fra salen om viktigheten av at norske myndigheter sikrer at Oljefondet ikke bidrar til brudd på menneskerettigheter gjennom sine investeringer. Vi overleverte en rapport om Maastricht-prinsippene til rådets leder, som også fikk vår ETO-rapport. Strategirådet presenterte sin rapport overfor regjeringen i november, uken før Norge ble eksaminert av ØSK-komiteen. Sammen med mange andre frivil-

RAN AV MATJORD ELLER UTVIKLING?

Rogaland Arbeiderparti arrangerte i november en internasjonal konferanse under tittelen *Land grabbing – ran av matjord eller utvikling?* FIAN Norge og Norfund var invitert til å snakke om landran og landbruksinvesteringer. Tore Nordtun (tidligere medlem av Utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget) viste til nødvendigheten av folkeopplysning rundt landran og at det i dag er for lite kunnskap om dette.

lige organisasjoner, kritiserte FIAN Norge rapporten for manglende referanser til menneskerettighetene. Vi støtter heller ikke Strategirådets anbefaling om å flytte Etikkrådet inn under Norges Bank, fra å være en uavhengig aktør som i dag. FIAN Norge overleverte Strategirådets rapport til flere av ØSK-komiteens medlemmer i forkant av deres eksaminering av norske myndigheter.

FIAN Norge er aktivt med i ForUMs arbeidsgruppe om næringslivets samfunnsansvar. Vi har blant annet deltatt på en rundebordskonferanse arrangert av frivillige organisasjoner i samarbeid med NHO. Myndighetenes

lovede handlingsplan for etiske investeringer er ennå ikke ferdigstilt. Rundebordskonferansen var et innspill til denne handlingsplanen.

I 2011 ble de såkalte «Maastricht-prinsippene» definert av menneskerettighetsekspertene og representanter fra frivillige organisasjoner. De definerer staters utenomterritorielle forpliktelser (ETO) i forhold til økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. FIAN International er sekretariat for ETO-Consortium og har spilt en viktig rolle i arbeidet med prinsippene. Også Senter for menneskerettigheter, Universitetet i Lancaster, FNs komite for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, FNs spesi-

LANDRAN OG RETTSSIKKERHET

Flere enn 2000 innbyggere i Mubende, Uganda, er brutalt tvangsflyttet, for å gjøre plass til en kaffeplantasje. I over ti år har de kjempet mot den tyske kaffegiganten og verdens største kaffeselskap, Neumann Kaffee Gruppe. Hus er revet, eiendommer ødelagte og avlinger konfiskert. De tvangsflyttede har saksøkt myndighetene i Uganda.

En av de fordrevne og ivrig motstander av plantasjonen er den tidligere skoledirektøren Peter Kayiira (bildet). Han ble kastet i fengsel anklaget for å ha underslått statlige penger. Etter å ha blitt sluppet ut igjen et halvt år senere, uten dom, begynte han å studere juss, for å stå sterkere i kampen mot landranet. Etter at Kayiira hadde deltatt på sminar om klageprotokollen til ØSK (se side 13), arrangerte vi den 7. mai et seminar, der han fortalte om kampen for å få tilbake jorda de ble fratatt i 2001. Fellesrådet for Afrika var medarrangør.

FIAN har støttet befolkningen i Mubende

i flere år og i 2013 fikk de endelig medhold i retten. Det gjenstår likevel å se om dommen blir håndhevet.

Sandra Petersen, Guro Almås og Kristin Storaker fra Det norske dalitsolidaritetsnettverket, sammen med Stalin K. etter møtet med Utenrikskomiteén v/Peter Gitmark, på Stortinget.

FILMFESTIVAL MED STALIN FRA INDIA

FIAN Norge var også i år med å arrangere menneskerettighetsdokumentarfilmfestivalen *Human Rights – Human Wrongs* (HRHW). HRHW er et samarbeid mellom Oslo Dokumentarkino og en rekke menneskerettighetsorganisasjoner. I 2013 var det solgt over 2000 billetter.

Vi hadde fokus på kastediskriminering og viste filmen *India Untouched*. Til festivalen fikk vi besøk av indiske Stalin K., regissøren bak filmen. Han organiserer også Video Volunteers, en gruppe aktivister og dokumentarister som dokumenterer brudd på menneskerettighetene generelt og kastediskriminering spesielt. Stalin besøkte seks videregående skoler, var spesielt invitert til seminaret Filmmakers Changemakers og holdt en kort innledning til filmen sin. Han besvarte også spørsmål fra FIANs informasjonsansvarlige Tom Henning Bratlie og salen etterpå. I løpet av alle skolebesøkene og opptredenene på filmfestivalen, var han i kontakt med ca. 1000 personer.

Sammen med Stalin og Det norske dalitsolidaritetsnettverket (DSN-N) var vi også i møte med Stortingets utenrikskomité, v/ Peter Gitmark (H). Stalin K. var invitert for å fortelle om det indiske sivilsamfunnets kamp mot kastediskriminering. – Kaste er ikke kun

Video Volunteers endrer den indiske nyhendestraumen fra grasrota:

Noreg til veggs

Det norske pensjonistpartiet har en stor rolle i å bringe opplysning til India. Stortinget er et alternativt medlemskap for Video Volunteers.

PIEDIA

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Stalin K.

Intervju med Stalin K., i Klassekampen 8. februar.

et indisk fenomen. Fordi det er utbredt i store deler av verden, er det en global utfordring som krever en global respons. Det internasjonale samfunnet har et solidarisk ansvar til å støtte opp under sørasiatisk sivilsamfunns kamp for likeverdige rettigheter for alle, uavhengig av kaste, sa han til komiteen.

Stalins besøk var med andre ord en stor suksess, og mye omtalt i etterkant.

Våre egne frivillige gjorde en veldig bra innsats på HRHW i år, og Dona Hoxha må fremheves spesielt, som ivrig ansvarlig for stand.

Videre var FIAN delansvarlig for festivalens utstilling, på galleriet –kunstplass5, der vi hadde fått lov til å bruke bilder av dokumentarfotografen Karen Robinson. Bildene viser ofre for en damutbygging i India (Narmada), der en gruppe urfolk har måttet flytte på grunn av dammen, og dermed mistet sine jordlapper og livsgrunnlag.

MENNESKERETTIGHETER OG INDIA

Inspirert at dokumentarfilmen *Gulabi Gang* ønsket Oslo kvinnesaksforening å vite mer om menneskerettigheter og India, på et seminar i februar. De samarbeider med den indiske kvinneorganisasjonen *All India Women's Conference (AIWC)* under den internasjonale paraplyen *International Alliance of Women*.

Ashish Singh fra Uttar Pradesh i India, er aktiv medlem av FIAN Norge. Han er fortalte blant annet om sin egen families tunge erfaringer med å benytte seg av rettsapparatet for å bekjempe vold mot kvin-

ner: *Det tok ett år og ti måneder og krevde tre politietterforskere, fem politioverbetjenter, involvering av lokalpresen og en sterk politiker fra vår egen kaste før saken vår nådde rettsapparatet. [...] Fremdeles venter vi på sakens utfall.* (Aftenposten 20. juni)

Kristin Kjæret fortalte om FIAN Norges samarbeid med FIAN India. En utfordring i India er å få samlet alle gode organisasjonskrefter i kampen for et samfunn med mindre diskriminering. Kjønnsdiskriminering er en av hovedårsakene til underernæring og sult.

alrapportører for retten til mat og retten til vann, Amnesty International og Human Rights Watch har vært med på arbeidet.

Maastricht-prinsippene imøtegår i stor grad behovet for

klargjøring av utenomterritorielle forpliktelser i en globalisert verden. Prinsippene er et nytt og viktig redskap i arbeidet for grupper som er utsatt for menneskerettighetsbrudd, grunnet utenlandsk

aktivitet i deres eget land.

Les mer her: <http://www.eto-consortium.org>

3.4 Landbruket og retten til mat

Matsikkerhet i et klimaperspektiv, strategi 2013-2015 ble lansert av den rødgrønne regjeringen i desember 2012. Strategien viser til og støtter det normative arbeidet i Verdens matsikkerhetskomité (CFS). Den rødgrønne regjeringen lovet med denne strategien å øke landbruksbistanden med 500 millioner kroner over en tre års periode. Det har vist seg vanskelig å spore disse midlene, spesielt fordi denne

matsikkerhetsstrategien ikke har en egen budsjettpost i Statsbudsjettet.

FIAN Norge leder matsikkerhetsgruppa i ForUM og representerer ForUM i Den norske FAO-komiteen. I samarbeid med matsikkerhetsgruppa i ForUM, har vi i 2013 fremmet viktigheten av at strategien følges opp og etterlyst en egen bevilgning for strategien. Vi har hatt flere møter med Utenriks-

departementet om dette og, etter forespørsel, sendt skriftlige innspill om hvordan FIAN Norge kan bidra i gjennomføringen av strategien.

CFS har en unik og inkluderende arbeidsmetode i FN-sammenheng. Her har de globale folkebevegelsene og frivillige organisasjoner forslags- og talerett på lik linje med myndighetene, gjennom Den sivile samfunnsmekanismen. Komiteen har videre et eget uavhen-

KLOKE ER DE SOM TAR IMOT RÅD!

ForUMs matsikkerhetsgruppe, som ledes av FIAN Norge, inviterte til seminar for å synliggjøre sammenhenger mellom økt matsikkerhet, klima og sosial sikkerhet. Vi spurte: «Hvordan kan norske myndigheter og organisasjoner bruke kunnskap fra FN?» Spesielt trakk vi frem Verdens Matsikkerhetskomité og deres uavhengige ekspertpanel. Ekspertpanelet lanserte i 2012 to rapporter om sammenhengen mellom matsikkerhet og sosiale sikkerhetssystemer og sammenhengen mellom matsikkerhet og klimaendringer.

Wenche Barth Eide er en av forfatterne bak ekspertpanelets rapport om sosiale sikkerhetssystemer og matsikkerhet. Hun fortalte om dynamikken i dette uavhengige ekspertpan-

elet som sikrer at Verdens matsikkerhet fatter beslutninger basert i kunnskap og ekspertpanelets analyser av viktigheten av sosiale sikkerhetssystemer for matsikkerhet.

Ola Westengen jobber med tematikken matsikkerhet i et klimaperspektiv, og er styremedlem av FIAN Norge. Han la frem ekspertpanelets rapport om matsikkerhet og klima.

Inge Herman Rydland er prosjektleder i Utenriksdepartementet, med ansvar for gjennomføringen av Regjeringens matsikkerhetsstrategi i et klimaperspektiv. Han presenterte denne strategien og viste til nytten av arbeidet som gjøres i Verdens matsikkerhetskomité.

gig ekspertpanel som bidrar med faglige rapporter om relevante temaer. I 2013 ga panelet ut to rapporter:

- Biofuels and food security
- Investing in smallholder agriculture for food security

Komiteen jobber i henhold til Det globale strategiske rammeverket for matsikkerhet og ernæring, som kontinuerlig oppdateres etter komiteens høstmøter. Høsten 2012 igangsatte Verdens matsikkerhetskomité et arbeid med å utvikle nye prinsipper for landbruksinvesteringer. FIAN Norge og Utviklingsfondet har gitt råd og innspill til norske myndigheter i denne prosessen. Vi har også bedt om at Landbruk- og matdepartementet tar initiativ til en nasjonal konsultasjon om disse prinsippene. I oktober deltok Tarek Amin på komiteens 40. sesjon på vegne av FIAN Norge.

Gjennom NGO-forum har FIAN Norge bedt norske myndigheter om å støtte arbeidet til en arbeidsgruppe nedsatt av FN med mandat til å utforme utkast til en slik erklæring. Norske myndigheter er kritiske til om en slik erklæring vil styrke rettighetene til den omtalte gruppen og prioriterer ikke dette arbeidet.

Norfund (Statens Investeringsfond for Næringsvirksomhet i Utviklingsland) er et investeringsselskap som skal utvikle og etablere

Innehaver av *Bakefri* i Oslo, Tove Gjersruds, lagde egen suppe til inntekt for FIAN Norge, på verdens matdag.

lønnsomme og bærekraftige bedrifter i fattige land. Norfund er en integrert del av den norske bistanden, og har de siste årene fått økte bevilgninger, som blant annet brukes i landbruksinvesteringer. Noen av Norfunds investeringer i landbrukssektoren, har gått til å starte opp plantasjedrift i stor skala. Flere av disse er kritisert. FIAN Norge er svært kritisk til at norske bistandsmidler går til å investere i store plantasjer i Sør, som kan bi-

dra til landran og brudd på menneskerettigheter.

FIAN Norge har deltatt på flere dialogmøter mellom Norfund, frivillige organisasjoner, myndighetene og academia og synliggjort blant annet rapporter fra FNs spesialrapportør for retten til mat og Verdens matsikkerhetskomité. Vi er også blitt bedt om å holde innlegg i forkant av diskusjonene.

3.5 Global helse

Stortingsmelding 11 *Global helse i utenriks- og utviklingspolitikken* ble lansert i 2012, der retten til mat og vann inngår. Utenriksdepartementet har laget en rapport om de mange tiltakene både myndighetene og frivillige organisasjoner gjennomfører. FIAN Norge fikk en egen side i rapporten der

vi blant annet fremhever Verdens matsikkerhetskomité under FN og arbeidet vi gjør med å kreve helsestasjoner i India.

I november 2014 arrangerer Verdens helseorganisasjon (WHO) og FAO en Verdenskonferanse om ernæring. En tilsvarende konferanse ble arrangert i 1992. FIAN

Norge har bidratt i forberedelsene til denne konferansen ved å understreke viktigheten av at norske myndigheter følger opp sitt årelange engasjement for retten til mat. Norske myndigheters innsats for å styrke retten til mat har vært helt sentralt i FNs arbeid med å styrke denne rettigheten.

3.6 Kastediskriminering

FIAN Norge en del av Det norske dalitsolidaritetsnettverket (DSN-N), som utfordrer norske myndigheter til å ta opp kastediskriminering i FN, noe også NGO-forum for menneskerettigheter fremhever.

Dette står i DSN-Ns årsmelding for 2013: *I august ble DSN-N invitert til et møte med Utenriksdepartementet for å gi råd om hvordan norske myndigheter kan jobbe mot kastediskriminering. Vår erfaring fra dette møtet er*

at det er økt politisk vilje til å ta opp kastediskriminering. Vi tror dette er et resultat av DSN-Ns arbeid de siste to år.

4. Egeninntjening

4.1 Innsamling, matdagen

I arbeidet med å oppfylle Norads krav om egeninntjening gjennomførte vi en innsamling av penger fra bedrifter i nærområdet, på verdens matdag, 16. oktober. Vi utfordret

nærmere 100 bedrifter til å gi 1% av omsetningen fra denne dagen til FIANs arbeid i India og Nepal. 17 takket ja. Flere av dem syntes 1% var veldig beskjedent, og ga mer. I

alt ga kampanjen i overkant av kr 8000,- i kassa. (Se også oppsummering av MatBeat, på sidene 10-11.)

4.2 Lillehammer

Solveig Heim på Lillehammer har vært spesielt aktiv i 2013. Hun har skrevet leserinnlegg om Opply-

sningsvesenets fond og landran, samt vært medarrangør på byttering der hun har informert om vårt

arbeid, samlet underskrifter og penger.

4.3 Yogadagen

World Yoga Day (WYD) er en internasjonal kampanje der yoga-skoler og andre yogainstitusjoner blir oppfordret til å donere inntektene fra et par timer en bestemt dag, til arbeid

for menneskerettigheter. For 2013 gikk inntektene til FIANs arbeid for å fremme og beskytte retten til mat. Internasjonalt var 457 yoga-institusjoner i 52 land med på ak-

sjonen. Det ble samlet inn 300.000,- kroner. I Norge var oppslutningen laber, men aksjonen brakte likevel inn nærmere kr 4000,- til FIAN Norge.

4.4 Ved for mat

Den pensjonerte meieriingeniøren Jon Bredeveien bruker mye av dagene hjemme i Lunner på Hadeland til å hugge ved; en lidenskap og hobby han har, i tillegg til at det gir trening. Da lageret med ved begynte å bli større enn han hadde plass til og den nye løa ikke rommet mer, tok han kontakt med FIAN og tilbød å selge ved til inntekt for FIAN. I løpet av høsten fikk vi i stand en avtale og laget materiell han kunne benytte i markedsføringen. Responsen har vært god, og vi håper å fortsette avtalen både i 2014 og framover.

Jon Bredeveien markedsfører hobby- og innsamlingsprosjektet sitt med slagordet *Ved for mat*.

FIAN Norge er en medlemsorganisasjon, med 169 medlemmer. Vi er en del av Menneskerettighetshuset i Oslo og er aktivt med i Forum for Utvikling og Miljø, NGO-forum for menneskerettigheter, Rorg, Fokus, Det norske dalitsolidaritets-nettverket og Norges sosiale forum.

Nøkkeltall 2013

FIAN Norges viktigste donor er Norad. Vi har to avtaler med Norad:

Prosjektavtale for India og Nepal	kr 1.850.000,-
Rammeavtale for informasjons- og påvirkningsarbeid	kr 530.537,-

*FIAN ønsker en verden uten
sult, der alle kan nyte sine men-
neskerettigheter i verdighet og
særlig retten til å brødfø seg selv.*

Støtt FIANS arbeid for retten til mat!

Skann koden! Bli medlem!

FIAN Norge
Kirkegata 5
0153 OSLO

Telefon: +47 901 38 264
Org nr: NO 982 465 990
Konto: 9365.09.14994

Nett: www.fian.no
Epost: post@fian.no
Twitter: [@fian_norge](https://twitter.com/fian_norge)
www.facebook.com/FianNorge